

The background features a large, light blue circle on the left and a smaller, darker blue circle on the right, both overlapping a central, larger blue circle. The text is centered within this central circle. The design is minimalist and modern, using a clean sans-serif font.

Handreiking groepstherapie bij afasie

AUTEURS:

PhD Ruth Dalemans (opdrachtgever, Zuyd Hogeschool)

Datasha Breemer (breemer@live.nl)

Shana Van der Velden (shanavdv@icloud.com)

Inhoud

- Inleiding
- Groepstherapie
- Rol van de logopedist
- Groepstherapie vs individuele therapie
- Groepstherapie opzetten
- Mogelijkheden binnen de groepstherapie
- Vorbereiding en administratie
- Vergoedingen
- Voordelen van de groepstherapie
- Nadelen van de groepstherapie
- Tips en adviezen

Inleiding

Aan de hand van de bachelor thesis 'het perspectief van de logopedist met betrekking tot groepstherapie bij afasie' is deze handreiking opgezet. Eén van de doelen van de onderzoekers was meer bekendheid creëren bij andere disciplines en huisartsen over groepstherapie bij afasie. Het hoofddoel van het opzetten van de handreiking was het informeren van logopedisten over de groepstherapie bij afasie en de kennis van logopedisten bundelen om een duidelijk beeld te creëren over groepstherapie bij afasie.

In dit onderzoek hebben 9 logopedisten, verspreid over heel Nederland, zowel uit de eerstelijnszorg als de tweedelijnszorg deelgenomen.

Groepstherapie

Doelgroep

De personen met afasie die deelnemen aan groepstherapie bestaan voornamelijk uit **volwassenen**. Echter, kan groepstherapie ook bij **jongeren** aangeboden worden.

Wat betreft de ernst van de afasie per persoon geven logopedisten aan voornamelijk mensen met een **lichte en matige** afasie in de groep te behandelen. 7 van de 9 logopedisten werken met personen met een ernstige afasie in de groep.

De populatie van de groep bestaat uit zowel personen in de **revaliderende als in de chronische fase**. De groepen bestaan gemiddeld uit **2 tot 6 personen**.

Samenstelling van de groep

Het samenstellen van een groep kan lastig zijn.

Ten eerste ben je als logopedist vaak **afhankelijk** van het **aantal aanmeldingen**. Hierdoor zijn de groepen vaak **heterogeen**. Logopedisten geven aan dat dit een **positief leereffect** heeft voor de deelnemers, doordat zij kunnen oefenen met anderen op verschillende communicatieniveaus. Bij voldoende aanmeldingen kan de groep gesplitst worden in meer **homogene** groepen, zodat iedere persoon aan de doelen kan werken op **hetzelfde niveau**.

Ten tweede is de **dynamiek** in de groep belangrijk, waarbij de logopedist een **grote rol** heeft om deze te waarborgen.

Ten derde moet rekening gehouden worden met de **levensfase** van de persoon. Bijvoorbeeld de personen met afasie die terug aan het werk gaan en personen die met pensioen zijn.

Ten vierde is het van belang dat er **gedeelde interesses** zijn tussen de personen. Het kan het zijn dat een persoon graag wilt deelnemen aan de groep, maar **niet** bij de groep past.

Tijden

Er is **geen unaniem antwoord** over de behandelzeiten en duur van de groepstherapie. Over het algemeen wordt één uur behandeld, waarvan 50 tot 75% intensief wordt behandeld. Het is aan de logopedist om zelf de regels te maken over de **totale duur** dat een persoon met afasie mag deelnemen aan de groepsbehandeling. Ook de wekelijkse **behandelfrequentie** verschilt van 1 tot 2 keer in de week. Naast de groepsbehandelingen hadden sommige personen met afasie nog individuele therapie.

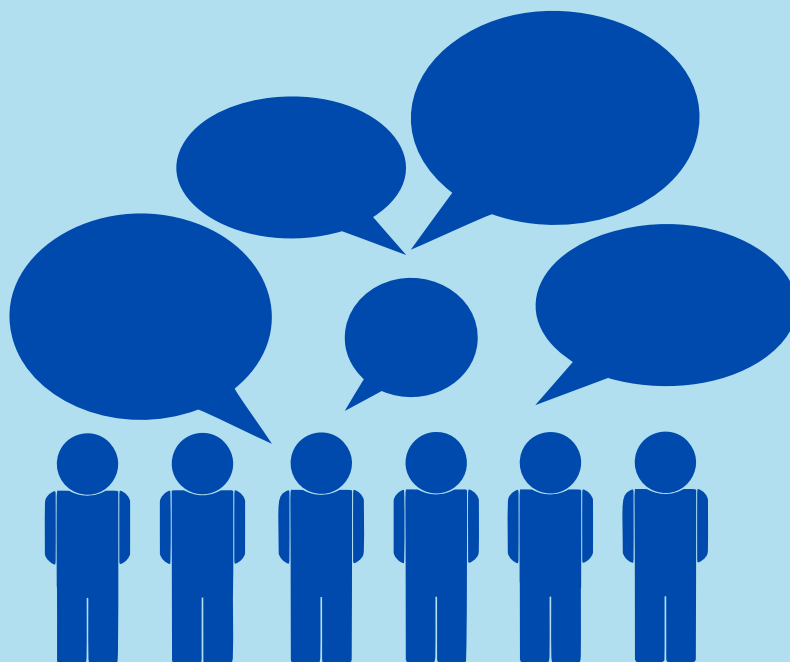
"Dat zij herkennen van elkaar, ook waar ze tegenaan lopen en dat hoeft dan niet zozeer met de ernst van de afasie te maken te hebben, maar dat het ook gewoon wel eens is van nou dat je omgeving je niet begrijpt. Dat is wel gewoon ja heel fijn. En ja, dat er ook gewoon gehuild mag worden, maar vooral ook heel veel gelachen." - logopedist

Groepstherapie

Behandelvormen

Iedere logopedist is **uniek** en bepaalt zelf in welke **vorm** de groepstherapie aangeboden wordt. Er is niet één antwoord op hoe een groepsbehandeling vormgegeven moet worden. Hierbij zijn de **doelen** van de personen met afasie in de groep **leidend**. Soms moet er een afweging worden gemaakt, waardoor het mogelijk is dat niet iedereen aan zijn of haar doel kan werken. De vormen die aanbod zijn gekomen in het onderzoek zijn;

Schrijfgroepen	Leesgroepen
Fotogroepen	Partnergroepen
Gespreksgroepen	Communicatiegroepen
Behandelgroepen	Begeleidingsgroepen
Onderhoudsgroepen	

“Ja, want als je iemand met een globale afasie naast iemand zet met lichte woorden probleem is dat ook heel moeilijk om ze allebei aan een doelen te laten werken.” - logopedist

Rol van de logopedist

De rol van de logopedist uit zich binnen de groepstherapie op verschillende manieren. De logopedist begeleidt de groep, bepaalt welke oefeningen er gedaan worden en voert administratieve werkzaamheden uit. Enkele van deze taken worden onderstaand toegelicht.

De logopedist maakt de **voorbereidingen** en **stuurt de groep aan** tijdens de behandeling.

De rol van de logopedist binnen de groepstherapie is **afhankelijk** van het **soort groepstherapie**, **ernst** van de **stoornis** en de **samenstelling** van de groep. De logopedist kan hierbij een **leidende rol** hebben op de voorgrond of een aansturende rol op de achtergrond.

De logopedist **stelt de groep samen**, **bepaalt de groepsgrootte** en **de duur** van de behandeling.

De rol van de logopedist met betrekking op het **lotgenotencontact** is het begeleiden van gesprekken en het geven van adviezen tijdens behandelingen.

De logopedist waarborgt de **groepsdynamiek**. Een goede groepsdynamiek en vertrouwensband tussen de personen met afasie en de logopedist zorgt ervoor dat personen met afasie in een veilige setting kunnen oefenen.

De logopedist stelt **samenwerkingen** op met andere betrokkenen of zorgprofessionals indien dat gewenst is.

De logopedist verwerkt **administratie** van de groepstherapie. Denk hierbij aan **rappportages** en **verslagen**.

“En dan hoop je gewoon heel erg dat naarmate ze elkaar beter leren kennen en wat zelfverzekerder zijn, dat die interactie meer ontstaat en die dynamiek en dat je steeds iets meer achterover kan leunen.”

- logopedist

Groepstherapie vs individuele therapie

Logopedisten geven aan dat groepstherapie **geen directe vervanging** is van de individuele therapie. Echter, is groepstherapie wel de **tussenstap voor participatie** in de maatschappij.

Logopedisten vinden de groepstherapie van **grote meerwaarde** als aanvulling op de individuele therapie, omdat tijdens de individuele therapie één op één geoefend wordt met een logopedist, maar dit in het dagelijkse leven vaak anders is. Doordat er in de groepstherapie met meerdere personen met afasie geoefend kan worden, komt deze therapiesetting meer overeen met het **dagelijkse leven**.

Daarnaast stellen logopedisten dat het grootste voordeel van de groepstherapie het **lotgenotencontact** onder de personen met afasie is. Tijdens de groepstherapie is er ruimte om over problemen te praten waar de personen met afasie tegenaan lopen.

Groepstherapie opzetten

Zodra u graag binnen uw praktijk groepstherapie aan wilt gaan bieden, kunt u in uw omgeving opzoek gaan naar andere logopedisten die groepstherapie aanbieden voor personen met afasie.

Waar dient u rekening mee te houden?

1. **Voldoende deelnemers** voor de groep. Gemiddeld vier personen met afasie per logopedist wordt aanbevolen.
2. **Ruimte en toegankelijkheid:** denk aan een grote ruimte, waar de personen met afasie genoeg ruimte hebben om te zitten en te bewegen. Ook ruimte om de groep bijvoorbeeld uit te breiden. Naast de afasie kunnen personen met afasie mobiliteitsproblemen hebben. Het is hierbij belangrijk rekening te houden met trappen of drempels.
3. De logopedisten gaven aan dat het opstarten van een groepsbehandeling veel **tijd** in beslag neemt. Naarmate de tijd verstrijkt en er meer ervaring is, wordt dit steeds gemakkelijker. Zij besteden gemiddeld 5 a 10 min aan de voorbereiding. Voor hulp met het opstarten van een groepsbehandeling is de leidraad 'groepsbehandelingen logopedie' aanwezig op de website van de NVLF. Ook geven logopedisten aan graag een **ander te willen helpen en ervaringen uit te willen wisselen** over het opstarten van een groepsbehandeling voor afasie.

"Dat het echt wel de grootste bijdrage geeft ook aan de kwaliteit van leven. En dat vind ik wel echt iets heel waardevols. Dat je echt wel misschien meer voor iemand kan betekenen dan alleen individueel behandelen." - logopedist

Mogelijkheden binnen de groepstherapie

Binnen de groepstherapie zijn er verschillende mogelijkheden met betrekking tot de behandeling.

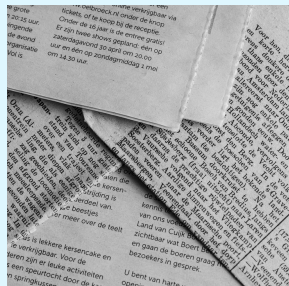
Een voorbeeld hiervan is **samenwerkingen** met logopedisten, disciplines of vrijwilligers. Dit is afhankelijk van het doel van de behandeling. Vrijwilligers kunnen de logopedist ondersteunen bij een zelfstandigere groep, logopedisten kunnen samen een grote groep begeleiden en er kan bijvoorbeeld een psycholoog ingezet worden bij het verwerken van het niet aangeboren hersenletsel.

De vorm van groepstherapie is bepalend voor het behandel materiaal dat ingezet wordt tijdens de therapie. Bij een fotogroep kunnen de personen met afasie zelf foto's bij een bepaald thema verzamelen. Bij een gespreksgroep kunnen nieuwsberichten worden besproken en hierover discussiëren. Daarnaast kunnen nog andere onderwerpen besproken worden zoals hobby's. Bekend materiaal zijn de **ColorCards** en de **Aviant** die vaker ingezet worden. Helaas wordt Aviant niet meer uitgebracht terwijl logopedisten dit materiaal wel erg waardevol vinden.

Voorbeelden voor behandelingen:

Gesprekken over familie

Kranten artikels bespreken

Journal bekijken

Brieven schrijven

Spontane situaties

Acceptatie

Zingen

Thema's

"We gebruiken ook wel eens menukaarten van restaurants. De verschillende apps en verschillende nieuwssites. Maar dat blijft toch heel statisch. Ik ga ook wel een paar keer per jaar met de groep gewoon echt naar de kroeg zo van: 'Nou ja, bestel het maar en ga maar afrekenen of naar de markt!'" - logopedist

Vorbereiding en administratie

Wat betreft de voorbereiding van de groepstherapie stellen logopedisten dat er bij het opstarten van de groepstherapie **veel tijd** besteed wordt aan de behandelvoorbereidingen. Dit wordt naar mate de logopedist vaker voorbereidingen maakt makkelijker en neemt het voorbereiden **minder tijd** in beslag.

Ook is er een **verschil in voorbereiding** als ze zelf de groepstherapie geven en als de behandeling gegeven wordt door vrijwilligers of activiteitenbegeleiders. Op het moment dat de groepstherapie door **vrijwilligers of activiteitenbegeleiders** wordt gegeven, gaat er meer tijd in de voorbereiding zitten, maar kunnen er meerdere groepen tegelijkertijd aangeboden worden. Zodra een logopedist zelf de therapie geeft, zit hier minder tijd in.

De administratie is **afhankelijk van de setting** en de werkgever. Bij de groepsbehandeling is het gebruikelijk om voor **iedere persoon** te rapporteren. Sommige werkgevers of zorgverzekeraars vragen ook een verslag van de groepsbehandeling. De **administratietijd** blijft **gelijk** aan de **individuele therapie** per persoon, maar kan meer worden als er een verslag van de groepsbehandeling gevraagd wordt. Vaker wordt aangegeven dat rapporteren in de behandelingsperiode niet haalbaar is en dit naast het behandelen erbij komt.

Vergoeding

De vergoeding voor groepstherapie is **afhankelijk van de setting**. In de tweedelijnszorg worden de groepsbehandelingen vergoed vanuit het revalidatiebudget. In de eerstelijnszorg zijn er aparte codes. Volgens de NVLF is er geen aparte code voor de administratie en andere werkzaamheden. Het is vaak **zoeken naar een manier** om de juiste vergoeding te krijgen, zodat het aanbieden van groepstherapie rendabel blijft. De vergoeding voor de administratietijd zit in het reguliere tarief. Hoe meer personen in de groep hoe lager het tarief per persoon is. De tarieven van de zorgverzekeraars zijn terug te vinden op de website van de NVLF.

"Voorafgaand aan de start voordat we begonnen met groep hebben we een soort draaiboek gemaakt en vanuit daar kunnen we iedere keer iets pakken. Dus dat kostte veel tijd en is wel eigen tijd. Maar nu is het dus niet meer zo dat we die groepsbehandeling hoeven voor te bereiden. Dus qua voorbereiding valt het nu mee." -

logopedist

Voordelen van de groepstherapie

Het grootste voordeel van de groepstherapie is het **lotgenotencontact** dat de personen met afasie hebben tijdens de groepstherapie.

Echter, is het hierbij van belang dat de logopedist zorgt dat de **groepsdynamiek optimaal** is. Er dient een **veilige sfeer** te hangen binnen een groep. En een **klik** tussen de personen met afasie.

In de chronische fase kan groepstherapie als **onderhoudstherapie** worden ingezet.

Door te oefenen met communiceren met meerdere personen met afasie wordt geoefend op **participatie niveau**. De deelnemer kan hierdoor oefenen om op verschillende manieren te communiceren in dagelijkse gesprekken. Door te oefenen met communiceren met verschillende mensen wordt de kans op **begrijpelijk communiceren groter**. Ook leren de personen met afasie **oplossingen** te vinden wanneer er problemen in de communicatie ontstaan.

Een ander voordeel is dat er **tijd bespaard** wordt doordat er meerdere personen met afasie in één behandeling behandeld worden dan zodra al deze personen met afasie aparte behandelingen na elkaar hebben.

Sociaal-emotionele aspecten **verbeteren**.

Voor logopedisten is groepstherapie een leuke **afwisseling** van de dag.

Er is **geen specifiek materiaal** nodig om groepstherapie op te starten. Logopedisten maken gebruik van materialen die ook tijdens andere behandelingen ingezet worden. Ook wordt er gebruik gemaakt van actualiteiten.

Er worden **meerdere personen met afasie** in één behandeling behandeld. Een voordeel hiervan is dat de **behandelintensiteit verhoogd** kan worden. Dit heeft een positief effect op de vooruitgang van de persoon met afasie.

Na de individuele therapie kan de **groepstherapie** ingezet worden.

Wanneer er voldoende aan de stoornis is gewerkt en de persoon met afasie nog belemmeringen ervaart op het gebied van school, werk of het gezin, dan zijn daarvoor **doelen** op te stellen die de persoon met afasie kan oefenen tijdens de groepstherapie.

Generalisatie-effect van de **therapie** naar de natuurlijke spreek situatie / van het **dagelijks** leven.

"Ik denk dat het bevorderend is dat je echt wel veel kunt bieden aan deze mensen en dat zij dat echt als iets heel prettigs ervaren dat je echt wel veel kunt bereiken in ieder geval. Qua hè voor voor hun gevoel qua hoe zij de qua kwaliteit van leven op vooruit gaan" - logopedist

Nadelen van de groepstherapie

Er dienen **genoeg personen met afasie** deel te nemen aan de groepstherapie waarbij afwisseling van belang is. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat er **belemmeringen** ervaren worden in het **werven** van nieuwe personen met een afasie voor de groepstherapie.

De **bekendheid** van groepstherapie is nog niet optimaal. Veel disciplines weten niet dat groepstherapie bij personen met afasie aangeboden wordt en kennen de meerwaarde van groepstherapie bij afasie niet waardoor er minder doorverwezen wordt.

Alle personen met afasie dienen **beschikbaar** te zijn op hetzelfde moment.

De behandelruimte moet toegankelijk zijn voor mensen met **mobilitatsbeperkingen**.

Er is **geen richtlijn** wanneer een persoon met afasie **stopt** met de **groepstherapie**.

De **vergoedingen** voor groepstherapie zijn niet optimaal. Dit wordt toegelicht in het hoofdstuk vergoedingen.

Personen met afasie dienen naar een **locatie** te komen en zijn hierbij afhankelijk van vervoer.

Het **samenstellen** van een groep kan **uitdagend** zijn. De reden hiervoor is dat het van belang is dat de personen met afasie in een groep een klik hebben met elkaar. Hierbij dient de logopedist rekening te houden met bijvoorbeeld woonplaats, levensfase, interesses, homogene of heterogene samenstelling, open of gesloten groep, ernst van de afasie en fase van herstel.

"Ja, soms was het moeilijk om als iemand de enige was met een bepaald doel, de enige die aan iets wilde werken om daar een aanbod voor te vinden in groepsverband, omdat je natuurlijk homogene groepen wilde vormen." - logopedist

Tips en adviezen

Onderstaand vindt u enkele adviezen voor het opstarten van groepstherapie voor personen met afasie, logopedisten die momenteel al groepstherapie aanbieden en andere disciplines die met personen met afasie in aanraking komen:

Voor het opstarten van groepstherapie:

Ga in gesprek met logopedisten die al groepstherapie aanbieden. Logopedisten geven aan graag andere logopedisten te willen helpen met het opstarten van groepstherapie.

Kijk mee tijdens een therapie sessie bij een logopedist die groepstherapie aanbiedt. Op deze manier krijgt u een beter beeld van de groepstherapie en kunt u ideeën opdoen.

Zorg voor bekendheid om personen met afasie voor de groep te werven.

Zorg ervoor dat relevante personen (bijvoorbeeld huisartsen, revalidatiecentra en ziekenhuizen) weten dat u groepstherapie aanbiedt en wat het inhoudt.

Voor als u momenteel al groepstherapie geeft:

Leg contacten met andere logopedisten die groepstherapie aanbieden om samenwerkingen aan te gaan. Logopedisten gaven aan hier behoefte aan te hebben, maar hier nog niks mee doen. Logopedisten kunnen dan overleggen en materialen delen.

Voor andere disciplines:

Ga in uw patiëntenbestand na of u personen met afasie heeft die in aanmerking komen voor groepstherapie.

Zoek uit waar groepstherapie in uw omgeving aangeboden wordt.

Informeer bij de logopedist naar groepstherapie bij afasie.

TIPS!

"Waar nog winst zou zitten, denk ik ook voor groepstherapie is bij huisartsen. Als zij gewoon wat meer een idee hadden van wat het inhoudt en wat het van cliënt kan betekenen, dat ze ook doorverwijzen."

- logopedist

